

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน ทั้งหมด 3 กลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ “การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน” มีศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรอาศัยวิธีการ SWOT Analysis สรุปได้ดังตารางที่ 6.1-6.4 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.1 ประเด็นศักยภาพด้านจุดแข็งของกลุ่มเกษตรกร

ลำดับ	ประเด็นจุดแข็ง	จำนวนกลุ่มเกษตรกร	ร้อยละ
1	กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต การตลาดและการแปรรูปสินค้าเกษตร และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้	3 กลุ่มเกษตรกร	30.00
2	สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศในกลุ่มลูกค้ารายใหญ่ (บริษัทเอกชน)	2 กลุ่มเกษตรกร	20.00
3	พื้นที่ทำการเกษตรเหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชและมีปริมาณน้ำเพียงพอ	1 กลุ่มเกษตรกร	10.00

ที่มา: จากการวิจัย

ตารางที่ 6.1 ประเด็นศักยภาพด้านจุดแข็งของกลุ่มเกษตรกร (ต่อ)

ลำดับ	ประเด็นจุดแข็ง	จำนวนกลุ่มเกษตรกร	ร้อยละ
4	กลุ่มมีการทำเกษตรในระบบอินทรีย์แบบครบวงจร	1 กลุ่มเกษตรกร	10.00
5	การตลาดสินค้าของกลุ่มมีการใช้เทคโนโลยี (ระบบอินเทอร์เน็ต, webpage และ line) และใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มด้วย	1 กลุ่มเกษตรกร	10.00
6	สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานขึ้นปลอดภัย และสินค้ามีคุณภาพที่ดี ผ่านการตรวจสอบคุณภาพทุกขั้นตอน	1 กลุ่มเกษตรกร	10.00
7	ผู้นำกลุ่มและสมาชิกเกษตรกรมีความเข้มแข็ง และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น	1 กลุ่มเกษตรกร	10.00
รวม			100.00

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 6.1 แสดงประเด็นศักยภาพด้านจุดแข็งของกลุ่มเกษตรกร พบว่า ประเด็นจุดแข็งที่สำคัญที่สุดของกลุ่มเกษตรกรจากทั้งหมด 3 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต การตลาดและการแปรรูปสินค้าเกษตร และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้ มีจำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมา คือ สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศในกลุ่มลูกค้ารายใหญ่ (บริษัทเอกชน) มีจำนวน 2 กลุ่มเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 20.00 พื้นที่ทำการเกษตรเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชและมีปริมาณน้ำเพียงพอ กลุ่มมีการทำเกษตรในระบบอินทรีย์แบบครบวงจร การตลาดสินค้าของกลุ่มมีการใช้เทคโนโลยี (ระบบอินเทอร์เน็ต, webpage และ line) และใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มด้วย สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานขึ้นปลอดภัย และสินค้ามีคุณภาพที่ดี ผ่านการตรวจสอบคุณภาพทุกขั้นตอน และผู้นำกลุ่มและสมาชิกเกษตรกรมีความเข้มแข็ง และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น มีจำนวนเท่ากัน คือ 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 10.00

ตารางที่ 6.2 ประเด็นศักยภาพด้านโอกาสของกลุ่มเกษตรกร

ลำดับ	ประเด็นโอกาส	จำนวนกลุ่มเกษตรกร	ร้อยละ
1	กลุ่มมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนคอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ	3 กลุ่มเกษตรกร	50.00
2	มีตลาดรองรับในการจัดส่งสินค้าเกษตรของกลุ่ม	3 กลุ่มเกษตรกร	50.00
รวม			100.00

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 6.2 แสดงประเด็นศักยภาพด้านโอกาสของกลุ่มเกษตรกร พบว่า ประเด็นโอกาสที่สำคัญที่สุดของกลุ่มเกษตรกรจากทั้งหมด 3 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนคอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และมีตลาดรองรับในการจัดส่งสินค้าเกษตรของกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 50.00

ตารางที่ 6.3 ประเด็นจุดอ่อนของกลุ่มเกษตรกร

ลำดับ	ประเด็นจุดอ่อน	จำนวนกลุ่มเกษตรกร	ร้อยละ
1	กลุ่มเกษตรกรยังไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตสินค้าในแต่ละรอบการผลิตได้	1 กลุ่มเกษตรกร	50.00
2	อำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางยังมีไม่มาก	1 กลุ่มเกษตรกร	50.00
รวม			100.00

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 6.3 แสดงประเด็นจุดอ่อนของกลุ่มเกษตรกร พบว่า ประเด็นจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของกลุ่มเกษตรกรจากทั้งหมด 2 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรยังไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตสินค้าในแต่ละรอบการผลิตได้ และอำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางยังมีไม่มาก มีจำนวนกลุ่มเกษตรกรเท่ากัน มีจำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 50.00

ตารางที่ 6.4 ประเด็นอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกร

ลำดับ	ประเด็นอุปสรรค	จำนวนกลุ่มเกษตรกร	ร้อยละ
1	การตลาดมีการแข่งขันกันในพื้นที่สูง ทั้งด้านราคาและปริมาณสินค้าเกษตร	2 กลุ่มเกษตรกร	66.67
2	ตลาดสินค้ายังไม่มีความหลากหลาย	1 กลุ่มเกษตรกร	33.33
รวม			100.00

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 6.4 แสดงประเด็นอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกร พบว่า ประเด็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด 3 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ การตลาดมีการแข่งขันกันในพื้นที่สูง ทั้งด้านราคาและปริมาณสินค้าเกษตร มีจำนวน 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 66.67 และตลาดสินค้ายังไม่มีความหลากหลาย มีจำนวน 1 กลุ่มเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 33.33

6.1.2 การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ในการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน

การวิจัยอาศัยการวิเคราะห์และประเมินผลโดยใช้แบบจำลอง Diamond Model ของ Michael E. Porter (1990) และแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ มีทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่งสรุปได้แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน ดังตารางที่ 6.5

ตารางที่ 6.5 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชน จังหวัด
เชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน

ลำดับ	ประเด็น	จำนวนกลุ่มเกษตรกร	ร้อยละ
1	กลุ่มเกษตรกรชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ควรคำนึงถึงระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นการรักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายของทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับปรุงบำรุงให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ดินพืชมีความแข็งแรงสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเอง รวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย	3 กลุ่มเกษตรกร	20.00
2	การให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์อย่างถูกต้องแก่เกษตรกร จากผู้นำกลุ่ม หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์ หน่วยงานทั้งรัฐบาลและเอกชนที่เกี่ยวข้อง	3 กลุ่มเกษตรกร	20.00
3	การส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ให้มีหมู่บ้านอินทรีย์ (Organic Village) ซึ่งเป็นสถานที่รองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์สด/แปรรูป และเป็นแหล่งกระจายจำหน่ายสินค้าของชุมชน	3 กลุ่มเกษตรกร	20.00
4	การพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชน ควรมีมาตรฐานที่รองรับเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค โดยเครื่องหมายหรือตรารับรอง PGS ที่ผ่านการรับรองที่เป็นทางการของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล จากสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements - IFOAM) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ยอมรับในหลายประเทศ	2 กลุ่มเกษตรกร	13.33

ที่มา : จากการทำวิจัย

ตารางที่ 6.5 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชน จังหวัด
เชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน (ต่อ)

ลำดับ	ประเด็น	จำนวนกลุ่มเกษตรกร	ร้อยละ
5	การส่งเสริมการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชนให้ตรงกับมาตรฐานและความต้องการของประเทศหรือกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ ซึ่งหากกลุ่มเกษตรกรสามารถพัฒนาสินค้าของตนให้ได้มาตรฐานอินทรีย์ที่มีคุณภาพสูง จะทำให้ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยกว้างขึ้น มีผู้บริโภคที่หลากหลาย และสามารถต่อรองราคาขายสินค้าในท้องตลาดได้	2 กลุ่มเกษตรกร	13.33
6	ควรสร้างกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เข้มแข็งในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ขยายเครือข่ายทั่วทั้งตำบล หรืออำเภอ เพื่อให้เกิดพื้นที่สีเขียว มีดินและน้ำที่สะอาดในการเพาะปลูก พร้อมทั้งมีการควบคุมการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก มีการตรวจสอบภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนมีมาตรฐานที่ดีอย่างต่อเนื่อง	2 กลุ่มเกษตรกร	13.33
รวม			100.00

ที่มา : จากการทำวิจัย

จากตารางที่ 6.5 แสดงแนวทางการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนพบว่า ส่วนใหญ่คือ กลุ่มเกษตรกรชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ควรคำนึงถึงระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นการรักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายของทางชีวภาพโดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนต่าง ๆ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมที่อาจเกิดมลพิษในสภาพแวดล้อม เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ดินพืชมีความแข็งแรงสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเอง รวมถึง

การนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย การให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์อย่างถูกต้องแก่เกษตรกร จากผู้นำกลุ่ม หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์ หน่วยงานทั้งรัฐบาลและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการเตรียมแปลงปลูก (ดินและน้ำที่ใช้เพาะปลูก) ระบบฟาร์มอินทรีย์ การดูแลพืชด้วยระบบอินทรีย์ในทุกขั้นตอน การผลิตสารชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพ และเทคนิคในการเก็บผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีการให้คำปรึกษา ส่งเสริมและสนับสนุน ด้านการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ การแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าให้กับกลุ่มเกษตรกรให้มากขึ้น เป็นต้น และการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ให้มีหมู่บ้านอินทรีย์ (Organic Village) ซึ่งเป็นสถานที่รองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์สด/แปรรูป และเป็นแหล่งกระจายจำหน่ายสินค้าของชุมชน โดยสินค้าของเกษตรกรในชุมชนที่จะนำมาวางขายจะต้องมีระบบการเพาะปลูกแบบ PGS และสินค้าอินทรีย์มีคุณภาพที่ดีและปลอดภัย ซึ่งจะช่วยลดปัญหาในการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชน ลดปัญหาการแทรกแซงของภาครัฐ ปัญหาพ่อค้าคนกลาง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้บริโภคที่รักสุขภาพมีแหล่งซื้อสินค้าที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม มีจำนวนกลุ่มเกษตรกรเท่ากันทั้งหมด 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 20.00

รองลงมา คือ การพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชน ควรมีมาตรฐานที่รองรับเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค โดยเครื่องหมายหรือตรารับรอง PGS ที่ผ่านการรับรองที่เป็นทางการของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล จากสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements - IFOAM) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่พบได้ในการกระจายสินค้าอินทรีย์สู่ตลาดภายนอก หรือตลาดต่างประเทศ เนื่องจากได้รับการยอมรับร่วมกันของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากลที่รับรองโดย IFOAM ได้จัดทำระบบและกระบวนการเผยแพร่ตั้งแต่ปี 2551 และมีการนำไปใช้ในหลายประเทศ ประเด็นการส่งเสริมการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชนให้ตรงกับมาตรฐานและความต้องการของประเทศหรือกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ ซึ่งกลุ่มในประเทศอาเซียน พบว่า ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีดัชนีความมั่นคงทางอาหารสูงที่สุด รองลงมาคือ มาเลเซีย และไทย (ปี 2559) หากกลุ่มเกษตรกรสามารถพัฒนาสินค้าของตนให้ได้มาตรฐานอินทรีย์ที่มีคุณภาพสูง จะทำให้ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยกว้างขึ้น มีผู้บริโภคที่หลากหลาย และสามารถต่อราคาขายสินค้าในท้องตลาดได้ และควรสร้างกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เข้มแข็งในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ขยายเครือข่ายทั่วทั้งตำบล หรืออำเภอ เพื่อให้เกิดพื้นที่สีเขียว มีดินและน้ำที่สะอาดในการเพาะปลูก พร้อมทั้งมีการควบคุมการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก มีการตรวจสอบภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนมีมาตรฐานที่ดียิ่งขึ้น มีจำนวนกลุ่มเกษตรกรเท่ากันทั้งหมด 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 13.33

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การวิจัยเพื่อการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน” อาศัยแนวคิดกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ของ นันทิยา หุตานุวัตร และคณะ (2546) ในการวิเคราะห์จุดแข็ง โอกาส จุดอ่อน และอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 กลุ่มเกษตรกร ซึ่งการวิจัยพบว่า จุดแข็งของกลุ่มเกษตรกรที่สำคัญ คือ กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต การตลาดและการแปรรูปสินค้าเกษตร และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้ ด้านโอกาสที่สำคัญ คือ กลุ่มมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนคอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และมีตลาดรองรับในการจัดส่งสินค้าเกษตรของกลุ่ม แต่กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมยังมีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ กลุ่มเกษตรกรยังไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตสินค้าในแต่ละรอบการผลิตได้ และอำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางยังมีไม่มาก และมีอุปสรรคที่สำคัญ คือ การตลาดมีการแข่งขันกันในพื้นที่สูง

จากการวิเคราะห์และประเมินผลโดยใช้แบบจำลอง Diamond Model ของ Michael E. Porter และแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีปัจจัยส่งเสริมและท้าทายความเป็นเลิศต่อการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition) 2) เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด (Demand condition) 3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries) 4) กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน (Firm Strategy Structure and Rivalry) 5) รัฐบาล (Government) และ 6) เหตุสุฉวิสัย หรือโอกาส (Chance) ทำให้นักวิจัยเห็นถึงศักยภาพของชุมชนในแต่ละแห่ง และทราบแนวทางในการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่งประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ กลุ่มเกษตรกรชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ควรคำนึงถึงระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นการรักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายของทางชีวภาพ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับปรุงบำรุงให้มีความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย สอดคล้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2556) ที่กล่าวไว้ว่าเกษตรอินทรีย์เป็นกระบวนการผลิตที่ใช้หลักความสมดุลตามธรรมชาติ มีการบริหารจัดการระบบการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมนั่นเอง นอกจากนี้การให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์อย่างถูกต้องแก่เกษตรกร จากผู้นำกลุ่ม หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์ หน่วยงานทั้งรัฐบาลและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ให้มีหมู่บ้านอินทรีย์ (Organic Village) ซึ่งเป็นสถานที่รองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์สด/แปรรูป

และเป็นแหล่งกระจายจำหน่ายสินค้าของชุมชน เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าทางการเกษตร

สอดคล้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2556) ธนสิทธิ์ เหล่าประเสริฐ (2558) และบทความของฐานเศรษฐกิจ (2556) ที่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยไปยังตลาดโลก เนื่องจากเล็งเห็นความต้องการของตลาดที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งบทความของณัฐคนัย ใหม่ซ้อน (2555) กล่าวว่า ประเทศไทยถือเป็นประเทศหลักในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของอาเซียนและมีหน่วยงานที่ส่งเสริมการผลิตสินค้าอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยยังมีมาตรฐานที่น่าเชื่อถือในนานาชาติ นอกจากนี้บทความของดวงกมล บุณสมภพ (2557) คือ กลยุทธ์ใหม่สำหรับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 คือ มุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้และการจัดการนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ ส่วนกลยุทธ์ที่ 2 คือการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต กลยุทธ์ที่ 3 คือเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการตลาดและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยและสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มปริมาณและมูลค่าของสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทย และกลยุทธ์ที่ 4 คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะได้รับการสนับสนุนให้ทำงานในลักษณะบูรณาการในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย

6.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรที่จะศึกษาผลกระทบของประชาคมอาเซียนที่มีต่อกลุ่มเกษตรกรชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของทุกชุมชนทั้ง 207 ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ หลังจากนั้นทำการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพ เพื่อนำมาเป็นตัวแทนของชุมชนในการวางแผนการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน ต่อจากนั้นการวิจัยควรบูรณาการการทำงานกับชุมชนนอกจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของการขยายผลการวิจัยให้เกิดประโยชน์ของการนำไปใช้ให้มากขึ้น รวมถึงการวางแผนการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ร่วมกับชุมชนในประเทศอาเซียนทั้ง 9 ประเทศ นอกจากนี้นงานวิจัยทำให้เห็นถึงการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งถ้าหากกลุ่มเกษตรกรนำผลวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์ จะสามารถต่อยอดสินค้าเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล